

Qüestions terminològiques en l'ensenyament de la gramàtica catalana: els verbs transitius i la distinció argument/adjunt

Anna Paradís

University of Oxford

anna.paradis@mod-langs.ox.ac.uk

Anna Pineda

Sorbonne Université

pinedaicirera@gmail.com

Rebut: 04-02-20
Acceptat: 09-03-20

Resum: Aquest article explora un seguit de qüestions terminològiques rellevants referides a l'ensenyament de la gramàtica de la llengua catalana en l'educació secundària. Primer analitzem la dicotomia transitiu/intransitiu i examinem les implicacions que tenen les definicions que es proposen d'aquests termes a l'hora de comprendre el funcionament de la gramàtica, amb una atenció especial sobre els verbs transitius i la presència d'un objecte directe. En segon lloc, indaguem la dicotomia entre argument i adjunt centrant-nos en el cas dels complements de companyia i els de lloc. El nostre objectiu és destriar els que són arguments (altrament anomenats complements de règim) i els que són adjunts (terme equiparable a complement circumstancial). En ambdós casos, després de contextualitzar els termes i les nocions que s'examinen, proposem de quina manera es poden traslladar a l'aula de secundària, i oferir així mateix diversos exercicis que permetran aprofundir en l'estudi dels temes explorats.

Paraules clau: terminologia, gramàtica catalana, verbs transitius, distinció argument/adjunt

Abstract: This article explores a series of relevant terminological issues related to the teaching of Catalan language grammar in secondary education. We first analyze the transitive/intransitive split and examine the implications of the proposed definitions of these terms in understanding the workings of grammar, focusing on the particular case of transitive verbs and the actual presence of a direct object. Then, we investigate the argument/adjunct split by focusing on the case of complements denoting company and place. Our goal is to distinguish those that are arguments (otherwise called *complements de règim* in the Catalan grammatical tradition) and those that are adjuncts (akin to the traditionally so-called *complements circumstancials*). In both cases, after a contextualization of the terms and notions under study, we propose how to transfer them to the secondary classroom and we also offer of class exercises that will allow deepening the study of the topics explored.

Keywords: terminology, Catalan grammar, transitive verbs, argument/adjunct distinction

Índex

1. Introducció
2. La dicotomia transitiu vs. intransitiu
3. La dicotomia adjunt vs. argument (i el termes compl. circumstancial vs. compl. de règim)
4. Conclusió
5. Referències bibliogràfiques

1. Introducció

En aquest article explorem un seguit de qüestions terminològiques rellevants referides a l'ensenyament de la gramàtica de la llengua catalana en l'educació secundària. En concret, en el primer apartat analitzem la dicotomia transitiu/intransitiu i examinem les implicacions que tenen les definicions que es proposen d'aquests termes a l'hora de comprendre el funcionament de la gramàtica. En el segon apartat, indaguem la dicotomia entre argument i adjunt. Més en detall, ens centrem en el cas dels complements de companyia i els de lloc, per destriar els que són arguments (altrament anomenats complements de règim) i els que són adjunts (terme equiparable a *complement circumstancial*).

Ambdós apartats s'estructuren de manera similar: primer es du a terme una contextualització dels termes seleccionats; tot seguit, es proposa com traslladar les nocions analitzades a l'aula; i, finalment, es presenta un conjunt d'exercicis per tal d'aprofundir en l'estudi dels temes explorats.

2. La dicotomia transitiu vs. intransitiu

2.1. Introducció

Els conceptes *verb transitiu* i *verb intransitiu* són d'ús corrent a les classes de llengua de les aules de secundària. Tanmateix, aquesta distinció no sempre és nítida, o bé se'n fa un ús excessivament simplificat que identifica els verbs transitius com a verbs que sempre duen complement directe, i els intransitius com a verbs que no en duen. Val la pena, doncs, explorar amb una mica més de detall què hi ha darrere d'aquestes nocions. Ho podem fer comparant aquests parells mínims:

- (1)
  - a. El nen trenca el gerro
  - b. *El nen trenca
- (2)
  - a. El nen llegeix un còmic
  - b. El nen llegeix

A priori, tant *trenca* (1) com *llegir* (2) són verbs transitius, tal com evidencien els exemples (1a) i (2a), en què aquests verbs es combinen amb un complement directe. Tanmateix, si ens fixem en els exemples (1b) i (2b), constatem una diferència clara entre *trenca*, que no pot prescindir del seu complement directe, i *llegir*, que sí que en pot prescindir. Simplificant, doncs,

podríem dir que *trencar* sembla *més purament* transitiu que no pas *llegir*, perquè aquest darrer pot funcionar també com a intransitiu (2b).

El terme *transitiu* té l'origen en la lògica aristotèlica, segons la qual s'entén que un verb transitiu designa una acció que, partint d'un agent, es projecta a l'exterior. Aquest tipus de verbs, doncs, descriuen una acció que és semànticament incompleta si no passa o transita a un altre element (el complement directe). Etimològicament, el terme *transitiu* prové de l'adjectiu verbal *transiens* (del verb *transire*). S'oposa, doncs, al terme immanent (*inmanens*), que caracteritzaria els verbs intransitius.

Actualment, sovint definim un verb transitiu com, simplement, un verb *amb* complement directe. Cal preguntar-nos, però, si aquesta definició és prou satisfactòria. Si diem que un verb transitiu és un verb que *necessita* o *exigeix* un complement directe per completar el seu significat, certament queda recollit el cas d'un verb com *trencar* (1), però en canvi no sembla que l'explicació sigui adient per a un verb com *llegir* (2).

De fet, per poder explicar el contrast entre (1) i (2), convé diferenciar dos tipus de verbs transitius: els que exigeixen complement directe i els que no. De fet, ja trobem aquesta definició a la nova *Gramàtica de la llengua catalana* de l'Institut d'Estudis Catalans (2016) (d'ara endavant, GIEC):

Els verbs transitius prototípicament seleccionen dos arguments: un d'extern que fa la funció de subjecte i un altre d'intern que forma part del predicat i que fa de complement directe. Amb alguns verbs, aquest darrer pot quedar sobreentès. Podem dir *L'Òscar estudia solfeig de set a vuit del vespre* o bé *L'Òscar estudia de set a vuit del vespre*, en què el tema no s'expressa, tot i que se sobreentén que l'Òscar estudia quelcom. En aquests casos es diu que el verb s'usa amb un valor absolut. Tanmateix, no tots els verbs admeten aquest ús absolut, com mostra el fet que no es pugui prescindir del complement en *L'Òscar recupera la salut* o en *Coneixes aquesta melodia?*

(GIEC 2016: §21.2)

Cal destacar que la GIEC dedica un apartat als verbs transitius que poden dur el complement directe sobreentès, que comença així:

Tot i que els verbs transitius seleccionen un argument intern que fa de complement directe, n'hi ha que poden deixar d'explicitar el complement. És el cas de *visitar*: *Aquest doctor visita (els pacients) de nou a onze del matí*. A diferència de l'argument intern del verb *visitar*, que pot quedar sobreentès, el del verb *garantir* ha de ser sempre present en l'oració: *Aquell estat no garanteix la llibertat de culte*

(GIEC 2016: §21.2.2)

Així doncs, no tots els complements directes són iguals. D'una banda, n'hi ha que són no exigits, és a dir, que són prescindibles. Són els dels verbs transitius *no nuclears* o no prototípics. D'altra banda, n'hi ha que sí que són exigits, és a dir,

que són imprescindibles. Són els dels verbs transitius *nuclears*, és a dir, verbs transitius *de debò* o prototípics.¹

Per poder explicar les diferències de comportament entre verbs que aparentment són molt iguals, com el conjunt dels verbs transitius, cal que ens fixem en l'estructura interna dels verbs, com si en féssim una dissecció al laboratori. Com constatarem tot seguit, es pot dir que, un cop els mirem amb un microscopi, els verbs transitius nuclears i els no nuclears tenen ànimes diferents.

2.2. Els verbs transitius nuclears

Són verbs transitius nuclears (simplificant, els verbs transitius *de debò*) *trencar* o *destruir*, amb els quals el complement directe és necessari estructuralment, és a dir, no se'n pot prescindir (3). Es tracta de verbs que descriuen un esdeveniment causatiu, en el qual cal un participant que experimenti allò causat: així, podem parafrasejar *trencar* com a 'causar que una cosa estigui trencada'.

(3)	a. *El nen trenca	vs.	El nen trenca el gerro
	b. *Els soldats van destruir	vs.	Els soldats van destruir la ciutat
	c. *La cuinera fon	vs.	La cuinera fon la xocolata
	d. *L'Aina obre	vs.	L'Aina obre la porta

Els verbs que descriuen aquest tipus d'esdeveniments són els que Levin (1999) defineix com a *core transitive verbs*, és a dir, verbs transitius nuclears, en el sentit de prototípics. Com aquesta autora aclareix, són verbs *altament transitius* d'acord amb les jerarquies de transitivitat de Hopper i Thompson (1980), que prenen en consideració un seguit de valors, com ara el grau d'agentivitat del subjecte o el tipus d'esdeveniment descrit, i també són verbs el subjecte i l'objecte dels quals s'identifiquen plenament amb les implicacions dels proto-rols agent i pacient de Dowty (1991). Així doncs, el terme *verbs transitius nuclears* aplega un subconjunt semànticament ben definit dels verbs transitius d'una llengua. En canvi, els verbs que Levin anomena *non-core*, els no nuclears, que veurem tot seguit, corresponen a un conjunt de verbs sense una caracterització semàntica independent i unificada. En altres paraules, la classe dels verbs transitius no nuclears es defineix en termes negatius, a partir d'una propietat que els manca: el fet de no encaixar amb el patró, semànticament ben definit, dels verbs nuclears, en què un agent actua i causa un efecte sobre un pacient que queda afectat –per exemple, entre els verbs que no encaixen en aquest perfil semàntic hi ha exemples com *voler* o *tenir*, verbs indubtablement transitius en català. Recordem, finalment, la idea que la noció de transitivitat és graduable (vegeu els diferents graus de

¹ La distinció entre verbs transitius nuclears i no nuclears, en el sentit de verbs transitius prototípics o no prototípics, s'empra aquí amb un valor purament descriptiu, atesa la transparència dels termes, sense cap intenció d'introduir una nova etiqueta en el ja prou complex panorama terminològic de l'ensenyament de la gramàtica.

transitivitat que estableixen Hopper i Thompson (1980), i vegeu també l'apartat 2.4).

2.3. Els verbs transitius no nuclears

En el cas dels verbs transitius no nuclears, com *escombrar* o *llegir*, el complement directe només és legitimat semànticament (pel significat del verb). Són verbs que descriuen un esdeveniment o una activitat per a la qual només cal, estructuralment, un participant, i el segon és opcional. En proporcionem alguns exemples:

- (4) a. El Josep escombra (la cuina)
- b. La Maria llegeix (una novel·la)
- c. Les noies compren (sabates)
- d. Aquell xicot mira (el paisatge)
- e. La Sara sempre ajuda (els pobres)

En aquest sentit, la GIEC (2016: §21.2.2) exposa que diversos verbs de creació (que seleccionen un complement directe que expressa un objecte creat com a conseqüència de l'acció verbal), com ara *escriure*, *compondre*, *dibuixar*, *construir*, *edificar* i *cantar*, així com també la majoria dels verbs que seleccionen un complement que expressa un objecte que queda afectat per l'acció expressada (com *rentar*, *planxar*, *engolir* o *mastegar*), poden prescindir del complement directe. Tenim exemples dels dos tipus de verbs en (5a) i (5b) respectivament:

- (5) a. *Han construït tot al llarg de la costa*
- b. *T'ho empasses sense mastegar?*

(GIEC 2016: §21.2.2)

2.4. Els graus de transitivitat

La distinció establerta entre verbs transitius nuclears i verbs transitius no nuclears està relacionada, de fet, amb la distinció que fan alguns estudis de diversos graus en la noció de transitivitat. D'una banda, tenim un grau baix de transitivitat amb verbs que designen una acció atèlica, no puntual, i que es combinen amb subjecte agent de baixa potència (això és, relativament poc implicat en l'acció, en el sentit de Hopper i Thompson 1980), i el complement directe no és gaire afectat, vg. (6a). De l'altra banda, tenim un grau alt de transitivitat amb verbs que designen una acció tèlica, puntual, amb un subjecte agent d'alta potència (és a dir, que actua expressament amb la voluntat de causar un efecte en l'objecte pacient, en el sentit de Hopper i Thompson 1980), que s'encarrega de provocar l'afectació total del complement directe, vg. (6b). Il·lustrem aquest contrast:

- (6) a. El Gerard llegeix (un llibre)
- b. El Joan ha trencat un got

Així, en (6a) tenim un verb de transitivitat baixa, *llegir*, que designa una acció atèlica (és a dir, durativa: podem dir, per exemple, que el Gerard llegeix durant tres hores), i en (6b) tenim un verb de transitivitat alta, *trencar*, que designa una acció puntual, tèlica (l'esdeveniment de *trencar un got* és instantani, passa d'un moment a l'altre). Constatem, a més, que la potència o grau d'implicació del subjecte agent és molt major en el cas de *trencar* que no pas en el de *llegir*.

2.5. Què expliquem als alumnes?

Els contrastos exposats suara poden, de ben segur, ser explicats a l'aula de secundària. De fet, matisar que no tots els verbs transitius són iguals, i que no sempre el complement directe és obligatori, permetrà que els alumnes comprenguin la noció de transitivitat d'una manera més flexible i holística. De retruc, aquesta nova visió de la transitivitat, que va més enllà de la identificació unívoca entre verbs transitius i presència de complement directe, evitarà haver de tractar com a contraexemples estranys o inesperats els casos de verbs transitius que poden aparèixer sense complement.

Es tracta, doncs, d'introduir aquesta distinció a l'aula, i fer-ho a través de l'etiqueta o el terme que es consideri més convenient. Podem parlar, recordem-ho, de verbs transitius no nuclears o no prototípics o perifèrics o de transitivitat baixa, d'una banda; i de verbs transitius nuclears o *de debò* o prototípics o altament transitius, de l'altra. Amb els primers, el complement directe és prescindible (7a); amb els segons, és imprescindible (7b):

- (7)   a. El Gerard llegeix (un llibre)
           b. El Joan ha trencat *(un got)

2.6. Repercussions de la distinció

Introduir a l'aula la idea que no tots els complements directes són iguals ens permet fer un pas més cap a la comprensió de la variació lingüística. I és que els verbs transitius nuclears tenen un comportament estable en totes les llengües, en el sentit que apareixen sempre amb un complement directe. En canvi, els verbs transitius no nuclears presenten alternança de complements no només si comparem les diferents llengües sinó fins i tot dins d'una mateixa llengua. En són exemples els verbs *mirar* i *somiar*: a més de poder-se combinar amb un complement directe (*El nen mirava el cel*, *La Laia somia una feina diferent*) o d'aparèixer amb un ús absolut (*El nen mirava*, *La Laia somia*), també poden combinar-se amb algun complement preposicional (*El nen mirava al cel / cap al cel*, *La Laia somia en una feina diferent*) –prescindim ara de les diferències semàntiques que en alguns casos es poden apreciar entre les diverses opcions.

En altres casos, el contrast el trobem quan comparem diferents dialectes o idiolectes. És el cas de *pegar*, *disparar* o *ajudar*, que es combina amb un complement directe o bé amb un d'indirecte segons la varietat (vg., per a més

detalls, Pineda 2015, que també ressegueix les possibles diferències semàntiques que es poden establir entre les diverses codificacions):

- (8) L'han pegat al pati de l'escola / Li han pegat al pati de l'escola
L'han disparat / Li han disparat
Els seus pares l'ajuden / Els seus pares li ajuden

En altres casos, observem que l'alternança de complements es produeix no pas dins d'una mateixa llengua, sinó quan comparem llengües diferents, un aspecte que pot ser especialment interessant d'explotar en les aules d'avui dia, amb un perfil multilingüe notable. Fixem-nos per exemple en el verb *pregar*.

En anglès, es construeix amb un complement introduït per *to* (9a); en francès, en canvi, es combina amb un complement directe (9b), tot i que en francès antic es combinava amb un complement indirecte. Finalment, en català, encara avui dia el diccionari normatiu recull les dues possibilitats (9c): pot ser un verb transitiu amb complement directe, o bé un verb intransitiu amb complement indirecte.

- (9) a. He prays to God
b. Il prie Dieu (però francès antic [à Dieu])
c. Ell prega Déu / a Déu

2.7. Recapitulació

En definitiva, en aquest apartat hem fet una aproximació teòrica i pràctica vers una definició més acurada el terme *verb transitiu*, que s'allunya de la simplificació segons la qual els verbs transitius són els verbs que presenten un complement directe. Hem proposat, doncs, fer un retrat més acurat de la noció de transitivitat, que es pot traslladar a l'aula amb major o menor detall terminològic, i que permet entendre quan i per què un complement directe pot ometre's.

2.8. Exercicis

A continuació proposem alguns exercicis que es poden fer a l'aula per posar en pràctica aquesta distinció, i en proporcionem els solucionaris.

Activitat 1. Llegeix aquest fragment d'entrevista a Quim Monzó i després respon les preguntes que hi ha més avall.

- Tens horari laboral?
- No, és tot el dia. Llegir i escriure, llegir i escriure, i, de tant en tant, jeure al sofà i llegir ficció, cosa que ja no puc fer a la nit perquè, si trobo un llibre bo, no puc dormir: fins i tot si el tanques, el cervell continua pensant, perquè s'ha excitat. Hi hauria d'haver una selecció de llibres que et faran dormir, demano que la feu a l'ARA.
- N'hi hauria cap de teu?

- *El primer, segur. A mi no m'agafaria son perquè m'indignaria i pensaria "quina merda de llibre", però la gent s'adormiria amb facilitat.*

(Diari Ara)

- a. Detectes algun verb amb el qual la presència de CD variï?
- b. A quina mena d'esdeveniments fan referència aquests verbs?
- c. Dels verbs que has dit, n'hi ha algun que a més dels patrons amb CD i sense n'admeti algun altre?
- d. Trobes algun CD imprescindible?
- e. A quina mena d'esdeveniments fan referència aquests verbs?

Respostes:

- a. *llegir (llegir vs. llegir ficció), escriure (escriure vs. escriure un llibre), pensar (pensar vs. pensaria "quina merda de llibre").*
- b. Activitats, accions sense un final (atèliques), etc. [per respondre aquesta pregunta amb aquests termes, caldrà que el professor hagi presentat la teoria corresponent]
- c. *pensar / pensar una cosa / pensar en una cosa*
- d. *trobar + complement directe, tancar + complement directe*
- e. Esdeveniments causatius ('fer que el llibre estigui tancat'), accions puntuals, amb un final (tèliques). [per respondre aquesta pregunta amb aquests termes, caldrà que el professor hagi presentat la teoria corresponent]

Un altre exemple d'exercici que pren en consideració els diversos tipus de verbs transitius el trobem al llibre de *Llengua Catalana* de 2n d'ESO de l'Editorial Cruïlla. Remetem el lector interessat a l'article de Llop, Paradís i Pineda (2020) en un número anterior d'aquesta revista, en el qual presentàvem els materials elaborats per al conjunt de llibres de text de 1r a 4t d'ESO d'aquesta editorial, en forma d'activitats addicionals a les pàgines dedicades a l'ensenyament de la gramàtica. Com explicàvem en aquell article, aquesta iniciativa partia de "l'explotació de les intuïcions i del patrimoni lingüístic dels alumnes com a coneixedors de diverses llengües per tal de captar l'atenció sobre diferents aspectes de la gramàtica, a partir d'exercicis basats en un ventall d'estratègies que inclou els parells mínims, la construcció d'exemples o l'anàlisi de seqüències agramaticals" i tenia l'objectiu de "desvetllar l'interès dels alumnes pel funcionament de les gramàtiques de les seves llengües a través de la mobilització d'un seguit d'estratègies que van més enllà del saber teòric o de l'ensenyament mecànic de la gramàtica i que es nodreixen de la realitat de l'aula entesa com a espai multilingüe". En un d'aquests exercicis, precisament, es feia referència als diferents tipus de verbs transitius:

Activitat 2.

GRAMÀTICA COMPARADA | QUIN ÉS EL TEU TALENT?

Entre llengües i dialectes: el complement directe i el complement indirecte

○ T'hi havies fixat?

Hem vist que els verbs transitius, com ara *voler* i *tenir*, necessiten un complement directe per tenir sentit, si no les oracions queden incompletes: *Voldria... Té...?*

- 1 | Fixa't en aquestes oracions i digues si els verbs que hi ha es comporten com *voler* i *tenir* o no:
  - a) El nen trenca. / El nen trenca el gerro.
  - b) El nen llegeix. / El nen llegeix un llibre.

Així doncs, no tots els complement directe són igual de necessaris.

- 2 | Inventa dues frases amb cada un d'aquests verbs i digues si necessiten obligatòriament un complement directe o bé si poden funcionar sense:
escriure ~ obrir ~ escombrar ~ destrossar ~ menjar

© 2017. Editorial Cruïlla. *Llengua Catalana 2n d'Educació Secundària Obligatòria*. ISBN: 978-84-661-4235-9.

Explicació i solucionari:

En l'exercici, es comenta inicialment el cas de verbs com *voler* i *tenir*, amb els quals el complement directe és imprescindible. A continuació, es proporciona als alumnes exemples d'altres verbs transitius, com *trenca* i *llegir*, amb l'objectiu que determinin si amb tots dos verbs el complement directe és igual de necessari i s'adonin, efectivament, que amb el verb *trenca* el complement és imprescindible, però no amb el verb *llegir*. Finalment, es proposa als alumnes que, a partir de la construcció d'oracions amb un seguit de verbs, esbrinin si els complements directes són prescindibles o imprescindibles en cada cas.

Com es pot veure, en aquest cas, en un llibre de 2n d'ESO, per treballar la distinció no ha calgut introduir terminologia específica per referir-se als dos tipus de verbs.

Un darrer exemple d'exercici per treballar els contrastos entre la presència i l'absència del complement directe proposa fer entrar en joc la pragmàtica. Vegem-ho:

Activitat 3. Llegeix aquests dos fragments. Què tenen en comú?

- a. *Messi envia cap al centre. El defensa atura i refusa. El lateral arriba; desvia i envia de nou amb força cap al camp contrari.*
- b. *Agafem la carn. Tallem, untem amb mantega, salem i fregim.*

Explicació i solucionari: En aquest exercici, es tracta que els alumnes s'adonin que en determinats contextos molt especials, qualsevol tipus de complement directe pot suprimir-se. Ho explica detalladament la GIEC:

Sovint és la situació pragmàtica el que proporciona la previsibilitat del complement absent. En la radiació d'un partit de futbol, per exemple, seria insuportable la menció contínua de la pilota; per això, s'utilitzen expressions com les següents (amb absència del complement directe): *El*

*davanter envia cap al centre, atura i refusa el defensa, hi posa el peu el lateral, que desvia i envia de nou amb força cap a la zona contrària, hi posa el cap el defensa i finalment atrapa el porter. [...] Així mateix, en el llenguatge de la restauració (o en receptes de cuina) és normal l'ús absolut de verbs com *esqueixar, salar, trinxar, escaldar, untar, batre, remenar, fregir, picar* o *enfornar*: *Piqueu, saleu i reserveu*. [...] En contextos comercials són habituals amb aquest ús *comprar, vendre, repartir* o *servir* (un farmacèutic, per exemple, pot dir que tal o tal distribuïdora *fa temps que no serveix*).*

(GIEC 2016: §21.2.2)

3. La dicotomia adjunt vs. argument (i el termes compl. circumstancial vs. compl. de règim)

3.1. Introducció

La distinció entre arguments i adjunts (també denominats complements circumstancials) no és en tots els casos del tot clara. A grans trets, podríem dir que els arguments són els complements que selecciona el verb i que ajuden a completar-ne el significat; és a dir, formen part del significat conceptual del verb. Per exemple, en la frase *a l'estiu aniré a l'Alguer*, el sintagma preposicional (SPrep d'ara endavant) *a l'Alguer* és un argument del verb *anar*, que requereix un complement de règim que expressi la destinació del moviment. En canvi, els adjunts o complements circumstancials no depenen semànticament del verb; és a dir, no són necessaris per completar el significat del verb i, per tant, es poden ometre sense que això afecti la bona formació de la frase. Així doncs, a diferència del que hem vist fa un moment, a la frase *L'Arlet ha enviat un regal al Joan a l'Alguer* el SPrep *a l'Alguer* es comporta com un adjunt.²

Més enllà de les asimetries que hi ha entre arguments i adjunts pel que fa a l'omissió, hi ha d'altres criteris que també permeten distingir entre tots dos elements, com ara la repetició i l'ordre flexible que poden ocupar en l'estructura. Així, en una frase hi pot haver més d'un adjunt del mateix tipus (*La presidenta dina al despatx al primer pis*); per contra, un argument no es pot repetir, tret que hi hagi coordinació (*la presidenta ha acomiadat administratius *(i) alts càrrecs*). Paral·lelament, els adjunts presenten un ordre més flexible que no pas els arguments, tal com es fa evident en els exemples següents.

- (9) a. Vaig a Manresa al cap de setmana
- b. *A Manresa vaig al cap de setmana. (cf. Al mercat hi aniré dimarts.)
- (10) a. Faig dansa a Manresa al cap de setmana
- b. A Manresa faig dansa al cap de setmana

² La distinció entre arguments i adjunts no és exclusiva dels verbs. En la predicació no verbal també podem observar aquesta divisió. A tall d'exemple, el substantiu *anada* selecciona un argument encapçalat per la preposició *a* 'l'anada a Berlín la vam fer en avió'.

Els arguments (9) contràriament als adjunts (10), no presenten tanta mobilitat dins l'estructura. En aquest sentit, convé tenir present que, en moure un argument de la seva posició canònica, és necessari el pronom de represa, com s'il·lustra a (9b).

Malgrat les diferències que acabem de ressaltar, tal com avançàvem a l'inici, la línia que separa els arguments dels adjunts no és en tots els casos evident. En aquest sentit, si retornem al criteri d'omissió, observem que no sempre permet caracteritzar un adjunt. Com hem vist en l'apartat anterior dedicat als verbs transitius, en determinats contextos trobem arguments que no apareixen de manera explícita a la frase sense que això doni lloc a una estructura agramatical. Tenint en compte aquests fets, fixe'u-vos en el parell mínim següent.

- (11)   a. Ara juguen a bàsquet (al barri)
          b. Ara tornen (al barri)

En les dues frases de (11) el SPrep *al barri* es pot ometre, si bé és només en una de les dues estructures que funciona com un adjunt (11a). Aquest tipus de contextos pot generar diversos interrogants a l'hora d'analitzar diferents tipus de seqüències gramaticals a l'aula.

Paral·lelament, un altre dels casos interessants que cal considerar en analitzar la frontera entre adjunts i arguments són aquells en què apareixen els denominats complements (circumstancials) de companyia o comitatius. En aquest sentit, observeu el parell mínim següent. Quina funció fan els dos segments destacats? Són circumstancials? És a dir, si hi apliquem el criteri d'omissió, són tots dos prescindibles?

- (12)   a. L'Oriol dina **amb la Marina**
          b. L'Oriol conviu **amb la Marina**

En les frases de (12), contràriament al que hem vist a (11), el SPrep *amb la Marina* només és prescindible en un dels dos casos: a (12a). La supressió d'aquest complement en l'estructura de (12b) donaria lloc a una frase mal formada (**L'Oriol conviu*). Ara bé, malgrat aquest contrast evident, aquest tipus de contextos també poden suscitar dubtes a l'hora d'analitzar-los a l'aula. L'objectiu principal d'aquest apartat és examinar els contrastos entre adjunts i arguments. En concret, ens centrem en els complements circumstancials de companyia i els complements circumstancials de lloc i analitzem quins vincles mantenen amb arguments que expressen també les nocions de companyia i locació i que apareixen a l'estructura com a complements de règim. L'objectiu final, doncs, és oferir eines per a una millor comprensió dels conceptes d'argument i adjunt.

3.2. Els complements de companyia o comitatius

Com vèiem més amunt, contràriament als adjunts, els arguments formen part del significat conceptual del verb que els selecciona. Si traslladem aquests fets als SPrep que introdueixen un altre participant, els denominats complements de companyia o comitatius, aquesta diferència es fa evident, tal com s'exemplifica en

el parell mínim de (13). El verb *avenir-se* requereix un complement de règim que expressi un segon participant. Per contra, el verb *viure* no exigeix semànticament un comitatiu. En el cas de (13b), doncs, *amb l'Arnau* funciona com un adjunt o complement circumstancial de companyia.³

- (13) a. L'Aina s'avé *(amb l'Arnau)
b. L'Aina viu (amb l'Arnau)

Els casos com els de (13a), en què el SPrep constitueix un complement de règim, són predicats que expressen relacions simètriques; és a dir, el verb predica globalment de les diferents entitats expressades, en aquest cas del subjecte (*l'Aina*) i de l'altre element en posició de complement (*amb l'Arnau*). Val a dir que en els contextos en què el subjecte és plural (14a) o és expressat per dos sintagmes nominals coordinats (14b) el verb pot predicar d'una pluralitat d'entitats i, per tant, el comitatiu no és necessari:

- (14) a. Els meus amics s'avenen (amb el meu germà)
b. L'Aina i l'Arnau s'avenen (amb el meu germà)

El que és interessant de destacar és que, si reprenem el criteri d'opcionalitat per discernir entre arguments i adjunts, constatem de nou que no és un criteri prou fefaent. En aquest sentit, observeu els contextos següents. Tots dos complements de companyia són imprescindibles?

- (15) a. L'Arlet es casarà **amb el meu germà**
b. L'Arlet conviu **amb el meu germà**

Els casos de (15), malgrat que tots dos SPrep són argumentals, no presenten el mateix comportament pel que fa a l'omissió; a (15a) sí que es pot suprimir el complement de règim (*amb el meu germà*). Els contrastos anteriors fa que ens plantejem per què l'omissió és possible en determinats verbs simètrics. La GIEC (2016) ho descriu de la manera següent:

Hi ha verbs simètrics que admeten l'absència del complement de règim quan té una interpretació arbitrària: *L'Esteve no es casarà (amb ningú)*; *L'Emília sempre es baralla (amb algú, amb la gent)*; *Tu t'has divorciat (d'algú)*.

(GIEC 2016: §21.3.5)

Així doncs, dins del conjunt dels verbs simètrics hi ha un grup que presenta unes propietats lexicosemàntiques diferents que els separen de la resta. En

³ Cal remarcar que hi ha casos en què és més difícil determinar si el comitatiu forma part del significat conceptual del verb. Bosque & Gutiérrez-Rexach (2009: 275) analitzen diferents comitatius en espanyol i consideren que el SPrep que pot aparèixer amb el verb *ballar* (*la Núria ballarà amb en Pep*) és argumental i, en canvi, el que apareix en verbs com *passejar* és un adjunt (*La Núria passeja amb en Pep*). Agraïm aquesta remarca a un dels revisors anònims d'aquest article.

concret, l'omissió és possible en casos com *casar-se* o *barallar-se* perquè, a diferència del que ocorre amb verbs com *conviure* o *avenir-se*, s'infereix que hi ha un altre participant (vg. Rigau 2002, 2017).

En síntesi, hem vist que els elements que sovint es classifiquen dins del grup dels complements de companyia o comitatius conformen un escenari complex: d'una banda, no tots són adjunts o complements circumstancials (*conviure* vs. *viure*). En el cas dels verbs simètrics el SPrep és un complement de règim. De l'altra, hem comprovat que dins d'aquest darrer grup hi ha una sèrie de verbs que sí que permeten l'omissió de l'argument (*casar-se* vs. *avenir-se*) quan rep una lectura arbitrària.

3.3 Els complements de lloc

De la mateixa manera que hem vist en els complements de companyia o comitatius, el criteri d'omissió serveix per identificar arguments d'adjunts que expressen lloc (16a) vs. (16b).

- (16) a. La Gal·la va *(a l'Ateneu)
b. La Gal·la escriu (a l'Ateneu)

Ara bé, en aquests casos també constatem que l'omissió no sempre és suficient per distingir entre tots dos elements. Fixeu-vos en les frases de (17).

- (17) a. Els avis han anat *(a Cadaqués)
b. Els avis han tornat (a Cadaqués)

A diferència del que s'observa a (16), en els contextos de (17) tots dos SPrep són argumentals. Tant el verb *anar* com el verb *tornar* requereixen complements de règim. Ara bé, mentre que en el primer cas (17a), la presència del complement és obligatòria, en el cas de (17b) l'argument *a Cadaqués* es pot ometre. Quina és la diferència que hi ha entre aquests dos verbs? Hi ha més verbs de moviment que mostrin contrastos similars? Observeu les frases següents.

- (18) a. La Núria arribarà demà **a Cadaqués**
b. La Núria pujarà demà **a Cadaqués**

Semblantment al verb *tornar*, recollit a (17b), els verbs *arribar* i *pujar* presenten un comportament similar. En determinats contextos, el complement de règim amb què apareixen es pot suprimir. Si tots els casos que acabem d'analitzar són arguments, com podem explicar els contrastos que sorgeixen entre els diferents verbs de moviment? Fixem-nos, en aquest sentit, en el fragment següent recollit a la GIEC (2016).

El locatiu no sol expressar-se quan té un caràcter dític, és a dir, quan s'identifica amb el lloc on és (o era o serà) almenys un dels participants de l'acte de parla [...]

(GIEC 2016: §18.6.4.2)

Així doncs, els contextos en què el complement de règim seleccionat pels verbs de moviment que hem vist amunt es pot ometre són aquells en què el lloc que designa és coincident amb el de l'emissor o el receptor (*els joves tornen perquè aquí hi ha feina*). Per contra, si l'argument es manté explícit és perquè indica un lloc que és aliè als interlocutors (*els joves tornen a aquell país perquè hi ha feina*).

3.4 Dos tipus de complements de règim

Els contextos que acabem de veure fan que ens plantegem si hi ha altres casos en què els complements de règim també es puguin ometre. En aquest sentit, observeu el parell mínim següent.

- (19) a. Ja veuràs com acabarà venjant-se
b. *Ja veuràs com acabarà aspirant

Si comparem les dues frases anteriors, detectem que només en el cas del verb *venjar-se* és possible la supressió del complement de règim (19a). En canvi, el verb *aspirar* necessita en tots els contextos la presència explícita de l'argument (e.g. *Ja veuràs com acabarà aspirant als Premis Butaca*). Aquestes asimetries ens menen als contrastos que hem vist en un inici en tractar els verbs transitius. En efecte, de la mateixa manera que hem indicat en els verbs transitius, els verbs que demanen complements de règim també es divideixen en dos grups: el fet que n'hi hagi alguns que poden prescindir de l'argument es deu al fet que el verb es pot emprar en sentit absolut (*als teus amics els agrada molt jugar*). Per contra, en els verbs que no presenten la construcció absoluta el complement de règim és sempre obligatori (19b).⁴

3.5. Recapitulació

En aquest apartat s'ha remarcat la necessitat d'introduir el terme adjunt en contraposició a argument. Paral·lelament, s'ha fet èmfasi en el fet que no sempre el criteri d'opcionalitat és un bon test per determinar les diferències entre arguments i adjunts. En concret, i de manera similar al que s'ha vist en l'apartat dedicat als verbs transitius, s'han mostrat diversos casos en què alguns complements de règim es poden suprimir i s'han presentat els factors que permeten explicar per què és possible aquesta omisió.

⁴ La diferència entre tots dos tipus de verbs de règim es pot atribuir a una diferència estructural, seguint l'anàlisi de Gallego (2010), que pren com a punt de partida la proposta de Demonte (1991). D'acord amb el plantejament de Gallego, els verbs de règim en què la presència del SPrep és obligatòria conformarien estructures inacusatives; en canvi, els verbs de règim en què el complement es pot ometre constituïrien estructures inergatives. Per a una descripció i anàlisi detallades d'aquesta divisió, vegeu Gallego (2010).

3.6. Exercicis

Activitat 1. Completa les frases de (1) i (2) amb els dos grups de verbs recollits a (a) i (b). Quines diferències hi observes?

(1) L'Aina i en Jordi...

(2) L'Aina...

a. lligar, separar-se, divorciar-se

b. enemistar-se, reconciliar-se, aliar-se

Respostes i explicació: l'objectiu de l'exercici és que l'alumne presenti la generalització que permet explicar els contrastos entre els diferents verbs simètrics a partir dels casos concrets que se li presenten.

(1) L'Aina {ha lligat/s'ha separat/s'ha divorciat} (amb en Jordi/d'en Jordi)

(2) L'Aina {s'ha enemistat, s'ha reconciliat, s'ha aliat} *(amb en Jordi)

Només en el cas dels verbs que apareixen a (b) el complement de companyia és de caràcter obligatori. En canvi, en els verbs recollits a (a) pot ser opcional. Aquest contrast es deu al fet que aquests darrers verbs pertanyen al grup de verbs simètrics en què l'absència del complement de règim és possible quan adquireix una interpretació arbitrària. Les característiques lexicosemàntiques d'aquests verbs permeten que, a diferència dels verbs de (b), s'infereixi que hi ha un altre participant concret; és a dir, si algú *es casa*, *es divorcia* o *se separa*, l'altre participant és deduïble ('la parella').

Activitat 2. Són gramaticals, les frases següents? Quins contrastos hi detectes? A què es deuen? Corregeix els casos que no siguin gramaticals.

(1) Som al cim. Ara baixem!

(2) Ets al terrat? Ara pujo

(3) La Marina se n'ha anat en cotxe cap a Edimburg. Arribarà demà a la tarda

(4) Em sap greu però me n'he d'anar. Tornaré després

(5) a. No vull que vingueu més

b. No vull que aneu més.

Respostes:

Són gramaticals (1), (2), (4) i (5a). Són agramaticals (3) i (5b). Els contrastos que sorgeixen entre aquests dos grups es deuen al fet que només en el primer cas el CR es pot ometre perquè el lloc de destinació s'identifica amb el lloc ocupat pels interlocutors. Per contra, en el cas de (3) i (5b) el lloc no és coincident amb cap dels interlocutors. Així doncs, cal fer explícit el lloc en totes dues frases:

(3) La Marina se n'ha anat en cotxe cap a Edimburg. Hi arribarà demà

(5b) No vull que hi aneu més

Activitat 3. Detecta les ambigüitats que presenten les estructures següents. En quins contextos els complements destacats poden funcionar com adjunts o complements circumstancials de lloc? En quins casos són complements de règim?

- (a) Ja han sortit els participants del concurs
- (b) L'activista va parlar al Parlament
- (c) Somia en aquest matalàs
- (d) Hem quedat aquesta tarda per anar a jugar al minigolf

Respostes:

En la frase de (a) el SPrep *del concurs* pot funcionar com un complement de règim del verb *sortir*, que indica l'origen del moviment, o com a complement de nom dels *participants*. En els casos de (b), (c) i (d) els complements destacats poden actuar com a complements de règim o bé com a adjunts o complements circumstancials de lloc.

Activitat 4. Construeix parells mínims amb els verbs de cada parella. Fixa't bé en els elements que necessita cada verb. Quines diferències observes en cada cas? Per què creus que es produeixen aquests contrastos?

- (a) lamentar-se, desdir-se
- (b) afanyar-se, dedicar-se
- (c) queixar-se, ocupar-se

Respostes:

L'objectiu de l'exercici és que l'alumne pugui detectar, per mitjà de la construcció de diversos exemples, que hi ha una sèrie de complements de règim que, en funció del tipus de verb que els selecciona, es poden ometre quan són emprats en sentit absolut. En són un exemple verbs com *lamentar-se*, *afanyar-se* o *queixar-se*.

- (a) L'Ona sempre es lamenta (del que promet)
L'Ona sempre es desdiu *(del que promet)
- (b) M'afanyaré (a acabar el treball)
Em dedicaré *(a acabar el treball)
- (c) Els meus amics es queixen (del festival de música)
Els meus amics s'ocupen *(del festival de música)

4. Conclusió

En aquest treball, hem analitzat dues qüestions terminològiques rellevants en l'ensenyament de la sintaxi catalana: d'una banda, l'ús dels termes transitiu/intransitiu; de l'altra, la distinció terminològica entre arguments i adjunts, que en el cas concret dels complements que expressen lloc i companyia es tradueix en una distinció entre complements regits i complements no regits (aquest segon grup tradicionalment anomenats també circumstancials). Hem volgut, doncs, aportar eines per a la reflexió a l'entorn de la rellevància i les conseqüències que té l'ús d'unes determinades etiquetes terminològiques en l'ensenyament de la gramàtica a secundària. Hem vist que sovint les definicions que s'associen a alguns termes sintàctics amaguen generalitzacions poc acurades o excessives, que poden induir a errors conceptuals diversos. En canvi, amb una bona actualització de les definicions i la terminologia a partir dels avenços de la lingüística, juntament amb la posada en pràctica d'exercicis com els suggerits, obrim la porta envers l'assoliment d'un major nivell de comprensió i reflexió gramatical en l'alumnat.

5. Referències bibliogràfiques

- Bosque, Ignacio, i Gutiérrez-Rexach (2009): *Fundamentos de sintaxis formal*. Madrid: Akal.
- Demonte, Violeta (1991): *Detrás de la palabra. Estudios de gramática del español*. Madrid: Alianza.
- Dowty, David R. (1991): Thematic proto-roles and argument selection. *Language*, 67, 547-619.
- Gallego, Ángel J. (2010): El complemento de régimen verbal. *Lingüística Española Actual*, 32 (2), 223-258.
- GIEC (2016) = Institut d'Estudis Catalans. (2016): *Gramàtica de la llengua catalana*. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans.
- Hopper, Paul J., i Sandra A. Thompson. (1980): Transitivity in grammar and discourse. *Language*, 56, 251-295.
- Levin, Beth. (1999): Objecthood: An Event Structure Perspective. *Proceedings of CLS 35*, volume 1: The Main Session. Chicago: Chicago Linguistic Society, University of Chicago (pp. 223-247).
- Llop, Ares, Anna Paradís, i Anna Pineda (2020): 'L'experiència "Gramàtica comparada" a l'aula'. *ReGrOC*, 2, 67-88.
- Pineda, Anna. (2015): 'Del datiu a l'acusatiu. Un canvi sintàctic en procés en llengües romàniques i basc'. *Llengua & Literatura* (Barcelona), 25, 73-97. Disponible en línia: <http://revistes.iec.cat/index.php/LLiL/article/view/136754/135483>.
- Rigau, Gemma. (2002): Els complements adjunts. Dins: J. Solà, M. Lloret, J. Mascaró, & M. Pérez-Saldanya (Eds.), *Gramàtica del català contemporani*, volum 2 (pp. 2047-2110). Barcelona: Empúries.
- (2017): L'aparent feblesa d'alguns pronoms febles. *IV Jornades GrOC*, Universitat de Barcelona.